

ב

ה' אֱלֹקֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לָקַחְנִי מִבֵּית אָבִי וּמֵאֶרֶץ מוֹלַדְתִּי
 וְאֲשֶׁר דִּבֶּר לִי וְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לִי לֵאמֹר לְזָרְעֶךָ אֶתְּן אֶת
 הָאֶרֶץ הַזֹּאת הוּא יִשְׁלַח מַלְאָכָו לְפָנֶיךָ וְלָקַחְתָּ אִשָּׁה לְבְנֵי
 מִשָּׁם (כד, ז)

^{אוצר החכמה}
 "ולא אמר 'ואלקי הארץ', ולמעלה הוא אומר 'ואשביעך וגו'". אמר
 לו: עכשיו הוא 'אלקי השמים ואלקי הארץ', שהרגלתיו בפני הבריות
 אבל כשלקחני מבית אבי היה 'אלקי השמים' ולא 'אלקי הארץ',
 שלא היו באי עולם מכירים בו, ושמו לא היה רגיל בארץ" (רש"י)

צריך ביאור: מה ראה אברהם לציין דוקא כאן, כשהוא שולח את
 אליעזר להביא אשה ליצחק, שתחילה היה הקב"ה "אלקי השמים", ורק
 עתה נעשה "אלקי השמים ואלקי הארץ"?

ויש לומר, שבאמירה זו רצה אברהם להסביר לאליעזר את דרישותיו
 בעניין אשה ליצחק, הנראות לכאורה כסותרות: מצד אחד אברהם מצווה
 על אליעזר להביא אשה ליצחק דוקא מארץ מולדתו; ויחד עם זאת הוא
 קובע שיצחק לא יעבור לגור שם, ואף לא ייסע לשם, עד כדי אזהרה
 חמורה "השמר לך פן תשיב את בני שמה"⁷⁶!

והדבר מעורר תמיהה: אם ישנה מעלה כה גדולה בארץ מולדתו של
 אברהם, שבגללה מבקש הוא להביא אשה ליצחק דוקא משם מדוע הוא
 שולל כל כך את האפשרות שיצחק עצמו יגור שם?

על תמיהה זו משיב אברהם בדבריו על "ה' אלוקי השמים":

אמנם האשה צריכה להיות "ממשפחתי ובית אבי", מכיוון שהם
 המתאימים להשתדך עם יצחק; אבל יחד עם זאת, מקום מגוריהם שהוא
 גם מקום הולדתי אינו מתאים להיות מקום מגוריו של יצחק.

והסיבה לכך לפי ש"כשלקחני מבית אבי היה 'אלקי השמים' ולא

'אלקי הארץ', כי "שמו לא היה רגיל בארץ", ומצב זה שורר שם עד עתה; ולכן אין זה מקום מתאים למגורי יצחק, ועליו לגור בארץ כנען, שבה הקב"ה הוא "אלקי השמים ואלקי הארץ"⁷⁷. (לקו"ש חט"ו ע' 155 ואילך)

כא

ה' אֱלֹקֵי הַשָּׁמַיִם (כד, ז)

"ולא אמר 'ואלקי הארץ', ולמעלה הוא אומר 'ואשביעך וגו'". אמר לו: עכשיו הוא 'אלקי השמים ואלקי הארץ', שהרגלתיו בפי הבריות אבל כשלקחני מבית אבי היה 'אלקי השמים' ולא 'אלקי הארץ', שלא היו באי עולם מכירים בו, ושמו לא היה רגיל בארץ" (רש"י)

צריך ביאור: מדוע מזכיר רש"י גם "אלקי השמים" והרי עניין זה אינו שייך לפעולתו של אברהם (שהרי הקב"ה היה "אלקי השמים" גם קודם לכן), והיה לו לומר בקיצור: "עכשיו הוא גם אלקי הארץ, אבל כשלקחני מבית אבי לא היה אלקי הארץ"⁷⁸?

ויש לומר, שאמנם אברהם פעל בעיקר בארץ, אבל בזכות פעולותיו של אברהם בארץ נוספה מעלה גם בהתגלות של הקב"ה ב"שמים" נועל דרך דברי חז"ל הידועים⁷⁸, שבעניינים מסויימים אומר הקב"ה למלאכים "נלך אצל בית דין של מטה", היינו שלפי פסק הדין בארץ נקבע המצב גם בשמים]. ולכן אמר אברהם לאליעזר "עכשיו הוא אלקי השמים ואלקי הארץ", כי גם ב"שמים" נוספה מעלה על-ידי פעולתו של אברהם בארץ.

77. לכאורה יש לשאול על כך: אם אמנם הצליח אברהם להשפיע על הבריות בארץ כנען שיהיה שם שמים שגור בפיהם מדוע לא יקח יצחק אשה מבנות הארץ? לכן מדייק רש"י וכותב "עכשיו הוא אלקי השמים ואלקי הארץ שהרגלתיו בפי הבריות": אמנם אברהם הצליח להשפיע על יושבי הארץ, אבל ההשפעה הועילה בחיצוניות בלבד, כך שהתרגלו להזכיר שם שמים בפיהם, אך לא נגרם שינוי בהתנהגותם ובפנימיותם. ולכן מוטב שיצחק יקח אשה מבנות משפחתו, שתכונות טובות טבועות בנפשם.

78. דב"ר פ"ב. יד.

ובעבודת ה' יש לפרש, שחידושו של אברהם אינו רק בזה שהקב"ה הוא "אלקי הארץ", אלא בעיקר בזה שהוא "אלקי השמים ואלקי הארץ" במידה שווה:

אותה מדת דבקות בקב"ה השורה על האדם כשהוא עוסק בענייני "שמים" כשהוא עטור בטלית ותפילין ועומד בתפילה נדרשת ממנו גם כשהוא עוסק בעניינים ארציים, אכילה ושתייה וכיוצא בזה; באותה מידה שהוא מכיר ב"אלקי השמים", באלוקות הקיימת בעניינים רוחניים ושמימיים באותה מידה ממש עליו להכיר ב"אלקי הארץ", באלוקות הנמצאת בדברים הגשמיים.

(לקו"ש חט"ו ע' 160 ואילך; שיחת מוצש"ק פ' חיי שרה תשל"ט)

כב

וְכֵן טוֹב אֲדַנְיוּ בְּיָדוֹ (כד, י)

"שטר מתנה כתב ליצחק על כל אשר לו, כדי שיקפצו לשלוח לו בתם" (רש"י)

מכאן יש ללמוד הוראה נפלאה עד כמה צריך האב להתמסר לחינוך בנו:

יצחק היה באותו זמן מעל גיל שלושים ושבע⁷⁹, והיה כבר מושלם בעבודת ה', שהרי עבר את נסיון העקדה באופן שנאמר עליו "וילכו שניהם יחדיו", "בלב שווה"⁸⁰, בדיוק כמו אברהם, עד שנעשה "עולה תמימה"⁸¹ ועם זאת המשיך אברהם לדאוג לו ולכוון את דרכו בחיים, עד כדי מסירת כל רכושו כדי להבטיח לבנו שידוך הגון וראוי.

(שיחת ש"פ חיי שרה תש"ל)

79. פרש"י תולדות כה, כ.

80. וירא כב, ח ובפרש"י.

81. פרש"י תולדות כו, ב.